

та методи навчання, але й через відмову від авторитарного стилю викладання та статево-рольового підходу. Центральним принципом ґендерного викладання є ідея «суб'єкт-об'єктної взаємності», яка полягає у налагодженні взаємодії між викладачами/викладачками та студентами/студентками, спілкування на основі толерантності і поваги, що є основою гуманізації процесу освіти загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ґендерний розвиток у суспільстві : конспекти лекцій / відп. ред. К. М. Левківський; наук. ред.-упоряд. С. П. Юдіна. – 2-ге вид. – К. : ПЦ «Фоліант», 2005. – 352 с.
2. The University of Maryland. Syllabi on the Web for Women – and Gender-Related Courses [Electronic resource]. – Access : http://www.umbc.edu/cwit/syl_socy.html.

Ірина Грабовська,
кандидатка філософських наук,
старша наукова співробітниця Центру українознавства
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

ЖІНКА-ЛІДЕР ОЧИМА УСПІШНИХ МОЛОДИХ НАУКОВИЦЬ (СПРОБА НАУКОВИХ ВИСНОВКІВ З «НЕНАУКОВИХ» РОЗМОВ)

Проблема жіночого лідерства в сучасному українському соціумі має вже деяку «історію»: від теоретичного освоєння напрацювань західного феміністичного дискурсу та спроб застосування його щодо українських реалій, до практичних кроків українського жіноцтва у цьому напрямку. За роки української незалежності жіночий досвід лідерства осмислювався як і застосовувався найчастіше в політиці. А між тим, досвід успішного кар'єрного зростання жіноцтва на теренах вищої школи мав би посісти важливе місце у ґендерній аналітиці сучасної України, а не залишатись у вигляді спорадичних студій окремих зацікавлених дослідниць/ків, з цілої низки причин: 1) в Україні доби новітньої незалежності відбулася активна «фемінізація» вищої освіти. Це стало помітно не лише по студентських аудиторіях, але і по складу викладачів та співробітниць/ків кафедр фактично усіх вузів країни; 2) ця тенденція, вочевидь, буде зберігатись, бо освіта й наука в країні активно відсовуються на марґінеси суспільного життя, втрачаючи свою привабливість через втрату як престижності, так і фінансової забезпеченості. А у таких випадках чоловіча частина соціуму «відтягується» у більш престижні (бізнес, політика, військо, аж до криміналу включно) й більш фінансово забезпечені сфери; 3) у європейському просторі, до якого українці значною мірою належать ментально, фінансова самостійність жінки, а часто і її персональний кар'єрний успіх фактично перетворюються сьогодні на «життєвий бренд». І хоча сучасні українки відстають у прагненні самореалізації за вказаним сценарієм, принаймні значна частина наших урбанізованих співгромадян, як і креативних особистостей загалом, прагне зреалізувати саме сценарій успішної самодостатньої жінки. У цьому

плані українське жіноцтво відповідає загальноєвропейським тенденціям, не кажучи вже про жіноцтво США.

Всі вище названі тенденції добре усвідомлюються молодими науковицями (магістрантками та аспірантками) одного з найпрестижніших вузів України – Київського національного університету імені Тараса Шевченка, як то було з'ясовано у приватних бесідах «на задану тему», проведених авторкою тексту у реальному часі. Загалом така тенденція може оцінюватись позитивно. Вона свідчить, зокрема, про подолання міфів початку 2000-х, коли студентки та аспірантки престижних факультетів уявляли своє успішне майбутнє в якості майже виключно добре забезпеченої домогосподарки-дружини олігарха чи успішного політика, добре освіченої мами-гувернантки для своїх дітей при неодмінно успішному й багатому таточкові-чоловікові. Тоді на запитання про майбутню кар'єру науковиці чи викладачки більшість із дівчат, орієнтованих на українських олігархів чи членів сімей перших українських олігархів відповідали, що «то не для них», фактично відтворюючи традиційні стереотипи жіночої долі та призначення, щоправда з «бізнес-корективами». Зрештою, цікавим моментом у цій ситуації було те, що на особистісному рівні відтворювались класичні стосунки колонізатора й колонізованого, а становище жінки в такій бінарній опозиції, як точно свого часу зауважила О. Забужко, завжди є чи не найяскравішою ілюстрацією до цих стосунків. Подібні стосунки, що толеруються частиною в тому числі і жіноцтва з вищою освітою, попри деякі зміни, внесені часом, вкладаються зрештою у наступну формулу: «...ну навіщо тобі освіта, навіщо тобі трудити голівку над речами, в яких ні чорта не тямиш, навіщо пхатися туди, де все'дно нічого не втнеш, я ж люблю тебе саме такою, як ти є, безвільною й безпорадною, м'якою й поступливою, може, трохи затурканою, але завжди веселенькою, завжди з розпростертими мені навстріч обіймами, готовою поступитися всім задля моєї вигоди – ліпший шматок за обідом, затуляння мене від небезпеки власним пухким і теплим тілом, твоя головна окраса, дорогенька, – це жертвність, запам'ятай собі, а щоб ти цього не забувала, то давай-но я ліпше замкну тебе на ключика, щоб ніяких контактів із собі подібними, слухайся тільки мене, і ніяких виходів із дому, окрім як зі мною попід руці, і – дай-но я перевірю, що ти тут читаєш...» [Забужко О. *Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х.* – К.: Факт, 1999. – 340 с. – С. 296].

Реальне життя внесло свої досить жорсткі корективи у мріання освічених українських панянок кінця 90-х – початку 2000-х. Сьогодні від молодих науковиць отримуємо принципово інший меседж – бути самодостатньою, фінансово незалежною, успішною і лише потім – бути заміжною. Щоправда, існують деякі тривожні сигнали. Так, при декілька річному тестуванні молодих науковиць щодо ієрархії життєвих цінностей, кохання опинялось на 6-7 місцях у рейтингові, що не може не турбувати. При персональних обговореннях цього феномену виявлялось, що

успішність, кар'єра, гроші займали перші місця не випадково. Ці молоді жінки вважали, що «будуть гроші і суспільний престиж, то легко можна буде обрати собі чоловіка, якого забажаєш» (наводиться фактично дослівне пояснення однієї з опитаних аспіранток). Тобто, як легко помітити, молоді жінки «програють» для себе чоловічі життєві сценарії, не вбачаючи у такому підході внутрішніх загроз, які існують, адже успішна жінка й успішний чоловік все одно по-різному будуть сприйматися при обранні партнера для спільного життя. При цьому характерно, що успішні молоді жінки, які не цуратимуться лідерства у суспільному просторі, прагнуть поруч себе бачити партнером теж успішного, самодостатнього, фінансово забезпеченого, самостійного чоловіка, в той час, коли успішні чоловіки-лідери, як правило, мають протилежні уподобання й вимоги до своєї «другої половини».

Та як би там не було, процеси, які йдуть зараз у вищій школі і стосуються особистісної реалізації молодих успішних науковиць, є дуже цікавими й заслуговують на особливу увагу з боку феміністичної та ґендерної наукової аналітики.

Галина Гірняк,
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ ҐЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ У ПРОЕКТУВАННІ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ КНИГИ

Одним зі стратегічних завдань реформування освіти в Україні є формування освіченої, творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до безперервної самоосвіти, основним каналом якої є читання як активний, психологічно детермінований і цілеспрямовано організований, процес. Саме завдяки цьому виду пізнавальної діяльності значним чином й відбувається соціалізація особистості в сучасному глобальному інформаційному просторі, який зорієнтований на творення наукоємних культурних продуктів. Відтак виняткової вагомості набуває проблематика психологічного проектування змісту і структури навчальної книжки, котра з допомогою системи культурних (мовних і графічних) кодів, покликана спричинювати психодуховний розвиток та активізувати механізми особистісного та професійного самотворення і самореалізації учня/учениці як повноцінних суб'єктів освітнього процесу [1, с. 5]. Однією з вагомих перешкод на шляху досягнення поставленої мети є ґендерні стереотипи, які мають вплив на становлення статево-рольової ідентифікації підлітків.